

УДК 657.6:657.421

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

кандидат економічних наук, Олійник С. О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Київ

У статті визначено і узагальнено сучасне тлумачення сутності фінансових результатів у нормативно-правових актах та наукових публікаціях. Приділено увагу актуальним питанням формування фінансових результатів. Досліджено результати підприємства на різних етапах його діяльності залежно від їх форми, напряму використання та зацікавлених осіб. Обґрунтовано, що методика визначення фінансового результату, відповідно до принципів бухгалтерського обліку, є варіативним значенням. Визначено напрямки впливу елементів облікової політики на фінансові результати діяльності підприємства та окреслені шляхи забезпечення об'єктивності вибору елементів облікової політики.

Ключові слова: доходи, витрати, фінансові результати, фінансові доходи, прибуток, збиток, доходи від операційної діяльності.

кандидат экономических наук, Олейник С. А. Порядок формирования и отражения в учете финансовых результатов деятельности предприятия / Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев

В статье определено и обобщенно современное толкование сущности финансовых результатов в нормативно-правовых актах и научных публикациях. Уделено внимание актуальным вопросам формирования финансовых результатов. Исследованы результаты предприятия на разных этапах его деятельности в

зависимости от их формы, направления использования и заинтересованных лиц. Обосновано, что методика определения финансового результата в соответствии с принципами бухгалтерского учета, является вариативным значением. Определены направления влияния элементов учетной политики на финансовые результаты деятельности предприятия и намечены пути обеспечения объективности выбора элементов учетной политики.

Ключевые слова: доходы, расходы, финансовые результаты, финансовые доходы, прибыль, убыток, доходы от операционной деятельности.

PhD in Economic, Oliynyk S. O. Order of formation and representation in account of financial results of business activity of the enterprise / National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

The article defines and summarizes the modern interpretation of the essence of financial results in normative legal acts and scientific publications. The attention was paid to the actual issues of financial results formation. The results of the enterprise are investigated at various stages of its activity, depending on their form, direction of use and the interested persons. It is substantiated that the method of determining the financial result, in accordance with the principles of accounting, is a variational value. The directions of the influence of the accounting policy elements on the financial results of the enterprise are determined and the ways of ensuring the objectivity of the choice of the elements of accounting policy are outlined.

Keywords: income, expenses, financial results, financial income, profit, loss, operating income.

Постановка проблеми. Розвиток економіки України суттєво залежить від ефективності роботи підприємств та їх фінансових результатів. Визначення фінансових результатів є кінцевим етапом виробництва, реалізації продукції підприємства та наданих послуг. Предметом постійного обговорення серед науковців і практиків у сфері економіки та управління підприємством є питання, пов'язані з обліком фінансових результатів. У розробку теорії і практики обліку фінансових результатів підприємств значний внесок зробили Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Г. Г. Кірейцев, Н. М. Малюга, Ю. О. Ночовна, Н. В. Прохар, В. В. Сопко, Н. М. Ткаченко, Р. Л. Хом'як та інші. Між тим залишається значна кількість невирішених питань.

Порядок розрахунку визначення фінансових результатів діяльності підприємств залежить від методики обліку. Але, у зв'язку з неузгодженістю методичних підходів в організації обліку згідно П(С)БО та Податкового кодексу України виникають розбіжності відображення операцій з формування фінансових результатів, які зумовлюють різні значення цих показників на одному і тому ж підприємстві для різних користувачів фінансової звітності.

Оскільки розуміння сутності поняття «фінансовий результат» – одна з головних передумов формування відповідних напрямів його обліку, аналізу та можливості здійснення своєчасного управлінського впливу на окремі його складники для підвищення ефективності діяльності підприємств, розглянемо це поняття більш детально.

Визначення поняття «фінансові результати» не надають ані НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», ані МСБО 1, які є методологічною основою для формування та відображення інформації у фінансовій звітності. Між тим у НП(С)БО 1 зазначено, що ними визначаються мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів [1]. Щодо

визначення термінів, то передбачено, що звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) включає: звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід [1]. У НП(С)БО 1 розкриваються тільки такі трактування категорій: «Прибутки – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати»; «збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати» та «інший сукупний дохід – доходи і витрати, які не включені до фінансових результатів підприємства» [1].

Повноцінне дослідження сутності фінансових результатів неможливе без аналізу даного поняття в різних економічних школах (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів економічними школами [2]

№ п/п	Економічна школа	Сутність фінансових результатів
1	Меркантилістична	Фінансові результати – це прибуток, що формуються в сфері обігу та торгівлі, які є джерелом багатства.
2	Фізіократична	Прибуток – це основна форма фінансових результатів, що виникає за рахунок природної родючості землі.
3	Класична	Розглядали прибуток як особливу категорія фінансових результатів. Формування фінансових результатів відбувається в сфері виробництва, а прибуток, як заробітна плата і рента, є частиною вартості, що створюється працею.
4	Неокласична	Фінансові результати формуються за рахунок капіталу та є ціною даного виробничого фактору; крім того, вони

		формується за рахунок комплексу всіх задіяних виробничих факторів.
5	Інституціоналістична	Фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів: держава, соціальні групи, профспілки тощо.
6	Теорія трудового доходу	Фінансовий результат трактується як прибуток, що є результатом діяльності і винагородою підприємця.
7	Марксистська	Основним джерелом формування фінансових результатів є додаткова вартість, створена працею найманих працівників в процесі виробництва, що реалізується через сферу обігу.

Сутність та протиріччя фінансового результату для підприємців і бухгалтерів найбільш виражено проявляється під час формування і відображення його в бухгалтерському обліку.

Порівнюючи нормативні акти щодо відображення в обліку та звітності фінансових результатів спостерігається невідповідність критеріїв їх класифікації.

Дікань Л.В. та Вороніна О.О. досліджуючи різні наукові підходи до визначення поняття «фінансовий результат» прийшли до необхідності врахувань зміни активних частин формування фінансового результату (доходу та витрат) та поєднанням їх із структурними елементами доходу, витрат і власного капіталу, виходячи з елементів облікової політики підприємства, що загалом охоплює всі напрямки його діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної) та визначає подальший розвиток [3].

Значна частина науковців ототожнюють поняття «фінансовий результат» із категоріями «прибуток» та «збиток». Тому важливим для детального дослідження є аналіз наукових підходів до пояснення сутності прибутку та збитку як складових фінансового результату підприємства.

Таким чином, фінансові результати діяльності підприємства можна трактувати відповідно до будь-якого з наведених підходів, у більшості з яких дана категорія розуміється як різниця між певними показниками або їх приріст.

Наявність у науковій літературі різних підходів до трактувань економічних термінів, одним з яких є «фінансовий результат», а також проведення класифікації за низкою ознак для організації та методики їх обліку, гостро постає проблема визначення класифікаційних ознак та проведення класифікації фінансових результатів.

Так як фінансовий результат визначається шляхом співставлення доходів і витрат діяльності підприємства, підтримуємо думку Тесленко Т.І. та Конькова Н.В., щодо визначення фінансового результату, а саме – *це якісний показник діяльності підприємства, який визначається як різниця між доходами та витратами і призводить до зростання (прибуток) або зменшення (збиток) власного капіталу*[4].

Методика визначення фінансового результату, відповідно до принципів бухгалтерського обліку, є варіативним значенням. Тому визначення і відображення фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта здійснюється для потреб користувачів фінансової звітності, проте в дійсності користувач отримує інформацію зі значними відхиленнями.

Об'єктивність процесу формування фінансових результатів з використанням методів облікової політики необхідне забезпечення

тісного взаємозв'язку між власником (керівником) підприємства, головним бухгалтером і фінансовим директором (якщо такий передбачений) [4].

При формуванні облікової політики підприємства відповідальні особи мають враховувати наслідки обрання того чи іншого елементу методу облікової політики для фінансових результатів підприємства. Тому що окремі з них дають можливість маніпулювати розміром прибутку, а це призведе до недостовірності інформації. Крім того, об'єктивність обраного методу ведення обліку може бути забезпечена у деяких випадках залученням інших фахівців. Підприємства повинні проводити детальний аналіз доцільності застосування певних елементів облікової політики. Але це правило ніде не регламентовано, відповідно, методи облікової політики обираються за принципом легкості вжитку або звичності, що і призводить до викривлення фінансового результату.

Висновки. Виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновок, що проблеми обліку фінансових результатів на сьогоднішній день є недостатньо вирішеними та потребують подальшого удосконалення.

Література:

1. НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. Наказом МФУ від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Мазур В. П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2011_3/9_Mazur.pdf.

3. Дікань Л. В., Вороніна О. О. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз: Монографія. – Харків: СПД ФО Лібуркіна Л. М., 2008. – 92 с.
4. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення / Т. І. Тесленко, Н. В. Конькова // Бізнес Інформ. - 2013. - № 4. - С. 356-360. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_4_68
5. Жидєєва Л. І., Пінаєва К. О. Облік формування фінансових результатів та використання прибутку: проблеми та шляхи їх вирішення/ Л. Жидєєва // Економіка і суспільство.-2017.-Випуск №9.С.-1117-1122.

References:

1. NP(S)BO № 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti», zatv. Nakazom MFU vid 07.02.2013 № 73 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Mazur V. P. Ekonomichnyi zmist poniattia finansovykh rezultativ silskohospodarskoi diialnosti [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2011_3/9_Mazur.pdf.
3. Dikan L. V., Voronina O. O. Finansovyi rezultat pidprijemstv: teoretychni uzahalnennia ta prykladnyi analiz: Monohrafiia. – Kharkiv: SPD FO Liburkina L.M., 2008. – 92 s.
4. Oblik finansovykh rezultativ: problemy ta shliakhy vdoskonalennia / Т. І. Teslenko, N. V. Konkova // Biznes Inform. - 2013. - № 4. - С. 356-360. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_4_68
5. Zhydieieva L. I., Pinaieva K. O. Oblik formuvannia finansovykh rezultativ ta vykorystannia prybutku: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia/ L. Zhydieieva // Ekonomika i suspilstvo.-2017.-Vypusk № 9.С.-1117-1122.